

panelið

Átrúnarligt frælsi

Í dag:

Svenning av Lofti

Tað fyrsta, sum eg kom at hugsa um, tá eg var biðin um at skriva nakrar reglur um evnið «átrúnarligt viðurskiftini í Føroyum» var tað, sum eg havi sett til yvirskrift yvir hesa grein.

Frælsi er eitt orð, sum ljóðar so vakurt í oyrum okkara. Frælsið at skriva, tala og annars bera fram sína hugsan. Hetta er ein rættur, ið er so náttúrligur fyri okkum øll á hesum øggj-um, at vit duga illa at skilja, at ikki øll kring heimin eiga henda rætt.

Hetta blaðið sum tygum nú lesa í, Sosialurín, hevur á forsið-uni standandi sum sitt heróp: «Frælsi — Javnaður — Bróðralag», eitt fagurt og stórbært heróp, sum eg av hjarta ynski veruliga skal sermerkja tey, sum til eina og hvørja tíð mynda tann politiska flokk, ið stendur aftanfyrir hesi orð — tað sama ynski eg skal sermerkja allar politisku flokkar okkara.

Átrúnarliga frælsið, sum vit gleðast yvir og njóta er okkum tryggjað í grundlógini, sum millum annað sigur:

§ 67: «Borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning....»

§ 70: «Ingen kan på grund af sin trosbekendelse eller afstamning berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder....»

§ 71, stk. 1: Den personlige frihed er ukrænkelig. Ingen dansk borger kan på grund af sin politiske eller religiøse overbevisning eller sin afstamning underkastes nogen form for frihedsberøvelse.»

Av sonnum frælsisorð, ið her eru fest niður í grundlógina. Neyvan gongur dagur, at eg ikki takki hinum livandi gudi fyri hetta átrúnarliga frælsið, sum vit eiga í landi okkara.

Men venda vit eygum okkara úteftir, siggja vit at milliónir av menniskjum ikki eiga hetta átrúnarliga frælsið, sum fyri okkum er so sjálvsagt, menniskjur, sum liða dagliga fyri trúna á Gud og ynskja at læra síni børn upp í gudsótta, men fáa ikki loyvi til tess.

Eg las í einum blaði nakað síðani tað, sum ein kristin kvinna segði frá um pinslur og annað henni hevði verið fyri í suðuramerikanska landinum Chile, har mannarættindi nú í langa tíð hava verið troðkað undir fót.

Í Sovjetsamveldinum er sama óskilið. Ikki so undarligt, tí ein av leiðarum landsins — Lenin — skal hava sagt um trúna á Gud, at hon var «den mest farlige afskyelighed, den mest modbydelige postilens.» Lenin segði eisini: «Terrorrens handlekraft og massebevægelse må fremstilles.»

Hetta er tað, sum ger, at tey, sum trúgva á Gud í Sovjet í dag, mugu liða fongsul, pinslur og annað.

Í 60 ár hevur tað sovjetiska fólkíð verið undir fullkomilugum átrúnarligum eftirliti og státturin hevur sett alt inn fyri at fáa fólkíð til gudsnoktarar. Men hetta hevur miseydnast so fullkomiliga, at tað í dag eru fleiri enn nakrantíð, sum jatta trúgv á Gud í Sovjet. Domini um ófrælsið hjá teim kristnu í Sovjet eru mong.

Í Albania er ein lóg kunn- gjørd, sum flestu av okkum kennast við frá tíðindasending- unum. Hon sigur stutt og greitt, at eitt menniskja, ið verður sætt við biblíu ella øðrum kristilugum lesnaði uppiá sær, skal verða avrættað við skjóting.

Anvar Sadat, leiðari Egypta- lands, hevur sett fram uppskot

um líknandi lóg. Ein og hvør, ið ikki svør trúskap til Mohamed, skal lata liv.

Undan ólavsokei hevði Sosi- alurín biðið nøkur fólk siga sína hugsan um ólavsokeina. Tað, sum eg serliga legði merki til, var at tvey av hesum fólkum hildu at teir kristiligu útifundir- nir spiltu ólavsokeina og tað eina fólkíð helt at eingir kristiligar fundir áttu at vera úti á got- unum um ólavsokeina. Eg hugs- aði við mær sjálvum, tá eg las hetta: «Hvi leggja eftir útímet- unum og royna at fáa beint fyri teimum? Hvi ikki heldur royna at beina fyri tí mikla drykkju- skapi, ið fer fram á gotunum, sum ger, at eldri menn og blað- ungir dreingir liggja avdótnir beint fyri fótunum á fólk, ið gongur oman og niðan? Hvi leggja eftir útímetunum?»

Eg eri sannførdur um, at eisini í okkara litla oyggjasamfag- liggja teir, ið ikki bert vilja og ynskja, at kristiligu útífund- irnir ikki hildu áfram, men sum — um tey høvdu nakran møg- leika til tess — vildu steðga øllum kristilugum virksema — og ikki bert tí, men øllum frælsi í skrift og talu yvirhevar.

Vit kunnu hava ymiskar á-

skaðanir bæði um politisk og á- trúnarligt viðurskifti — og tað hava vit. Tað ger einki, um vit eru ikki so samd. Men latið okk- um øll vera samd í at verja frælsið hjá hvørjum øðrum at tala, skriva og annars siga sína hugsan — undir teirri ábyrgd, tað ber við sær.

Tað er mín bøn til Gud, at hann skal verja okkum frá ó- frælsiskreftum, bæði okkum og børn okkara. Latið okkum øll standa saman í at biðja hesa bøn. Men latið okkum ikki gloyma at takka Gudi fyri tað frælsið, vit hava, sum er okkum so sjálvsagt, men sum so mong ikki eiga.

Svenning av Lofti

»Ein má duga at síggja seg sjálvan burturfrá í mun til menniskju og umstøður«

Magnus Dam Jacobsen: skitsur — býurin og stórbýurin
Egíð forlag 1977
164 blaðsíður
Kostnaður 80 kr.
(fæst bert við stivari permu)

«skitsur» eitur nýggj bók eftir Magnus Dam Jacobsen við und- irtitlinum «býurin og stórbýurin.» Bókin lýsir fólk og fyri- brigdi í býnum har sum, næst Havnini, flestir føroyingar búgva — Keyptmannahavn. Í bókin er tó als ikki lagdur dent- ur á mótsetningin føroyingur — dani. Eins og hovundurin nevnr í innganginum bera persónar, ið eftir øllum at døma eru føroying- ar, ikki føroysk nøvn, men nøvn, sum hoyra vesturheiminum til.

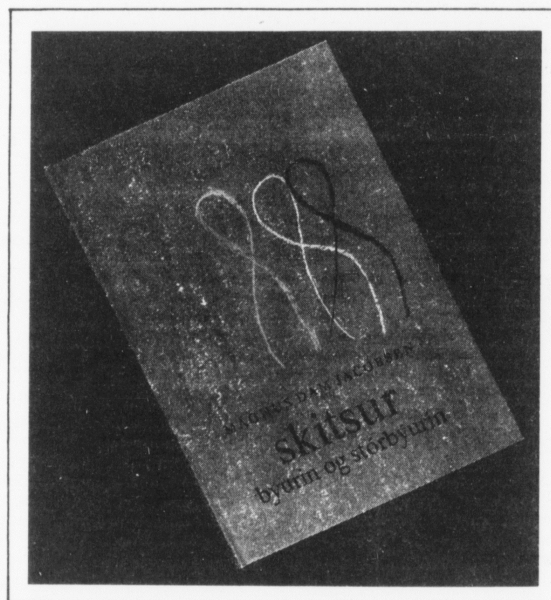
Í fimm teimum fyrstu kapitl- unum, sum hvørt hevur sitt mannfolknavnið til yvirskrift, verða vit gjørd kunnug við fimm mannfolk, sum síðani knýta seg hvør til annan og til ymisk konufólk. Engin av hesum fimm hoyrir til tey «vanligastu» í sam- felagnum: Tonni hevur verið álvarsliga sálarsjúkur, fæst nú við at skriva og livir av avlams- rentu. Harry livir dupultliv, væntandi vinnur hann megin- partin av peninginum á ólóg-

ligan hátt. Steen er innbrot- skjóður, hevur sitið inni. Arne er ógvuliga ríkur, livir fyri for- rætning sína. Johnny er drank- ari. Gleðigenturnar í bókin eru enn eitt dømi um ein bólk, sum livir í útjaðaranum á samfelag- num. — So við og við kemur tað fram, at Harry, Johnny og Tonni eru brøður og nakað ver- ur eisini sagt frá korum teirra í uppvøkstrinum og foreldrunum sum ein partur av frágreiðingini til, hvi teir eru sum teir eru og foreldrunum verður funnin um- beringin: «Tey vóru fangar av umstøðunum...» (s. 139).

Tað eru brøðurnir og aðrir persónar í bókin eisini. Vilja teir klára seg, so mugu teir fylgja teimum óskrivaðu reglunum, sum galda í samfelagnum. Har- ry, ið sum barn hevur noyðst at eyðmýkt seg fyri peningaval- dinum, hevur nú lært at bera seg at: «Hann flenti, tá hann hugs- aði um samfelagið og menniskj- uni. Allir hesir hundakunstirnar. Men hann hevði lurt tey av. Tað var bara at gera sum tey, og tað hevði hann gjørt. Tað vóru pengarnir, ið góvu fólk makt og gjørdu tey til nakað» (s. 18). Harry hevur sostatt lagað seg til peningasamfelagið, hóast hann

gjøgnumskoðar og vanvirðir tað.

Tann viðkvæmi Tonni dugir ikki so væl at gjøgnumskoða samfelagið sum Harry. Hann er góðtrúgvinn og verður tí illa við- farin. Ikki verður greitt gjølla frá orsökunum til tann ræðuliga óttan, hann hevur, men nakað verður kortini sagt: «Óttin... Sum hann hevði fingið afturfyrir, tá hann ikki var nøgður við tað, sum hann hevði fingið í arv frá forfedrum og umstøðum» (s. 14). Fyri Tonni er hetta ein persónlig kreppa, hann leitar ikki eftir frá- greiðing í samfelagsumstøðum, ákærir onganuttan seg sjálvan: Sjálgjort er vælgjort, sigur hann. Kamarið, sum hann hjúkl- ar uppi yvir, er friðskjolið, hann leitar til undan tí harðrenda samfelagslivinum. Har hevur hann ávirkan og avgerðarrætt, um ikki uttanfyri. Men verður ein soverðin persónur góðkend- ur? «... ein skal vara seg fyri ikki at siga við ein og hvønn, at ein fær avlamsrentu. Hetta er verri enn at vera arbeisleysur og tann vegin fáa stuðning frá tí al- menna. Frá tí samfelagi tú sjálvur hevur arbeitt og livað í og latið skatt til, bæði beinleiðis og óbeinleiðis» (s. 81 — 82). Tað

sosiala vælferðarsamfelagið tek- ur soleiðis við aðrari hondini, meðan tað letur við hinari — tað gevur tær avlamsrentu og krev- ur sjálvsverðingina afturfyrir.

Sum nevnt gjøgnumskoðar Harry samfelagið og setur fram atfinningar. Men tað er ikki so nógv samfelagsskipanini, hann finst at, sum ávisum persónum í valdamiklum stöðum. Hann tos- ar til domis ógvuliga positivt um

ta sosial-demokratisku samfel- agsskipanina, ið gevur tí veik- asta eins góðan rætt og tí sterk- asta, skipanina við fólkavaldum tingi, ið setur lógir og lögreglu til at ansa eftir at lógrinn verða hildnar.

Men persónarnir í bókin liva sum nevnt flestir uttan fyri tær víðurkendu rammurnar til hetta framkomna samfelagið. Fleiri

Framhald á síðu 16